

O cronică napolitană despre participarea românilor la asediul Vienei

DUMITRU ZAHARIA

În celebra Bibliotecă Națională din Napoli se păstrează o interesantă cronică despre marea confruntare dintre armatele otomane și cele creștine, petrecută la Viena în vara anului 1683. Manuscrisul în cauză are cota XG5 și a fost cercetat de noi cu prilejul unei deplasări de studiu în orașul de la poalele Vezuviului.

Conform datelor oferite de autorul cronicii, sultanul și marele vizir se îndreptau împotriva capitalei habsburgice cu o armată formată din 200 000 otomani, 80 000 tătari, cărora li s-au alăturat 38 000 combatanți unguri. La 17 aprilie 1683, Sobieski, regele Poloniei, și Leopold, împăratul habsburg, ajung la o înțelegere asupra modului în care cele două puteri urmau să acționeze pentru a face față celei mai mari primejdii care amenința Viena. În prima jumătate a lunii mai, armatele imperiale au ieșit în întâmpinarea celor otomane cu scopul de a opri înaintarea lor peste Raab, pătrunderea acestora în Stiria și Austria Inferioară, în vederea evitării sosirii lor sub zidurile orașului. Eforturile oștirilor puse sub comanda ducelui de Lorena n-au putut opri înaintarea numeroaselor trupe otomane peste Raab, în zonele Giavarino, Comaron, Graz, Presburg. În zilele de luni și marți 5—6 iulie 1683 Consiliul de război imperial a hotărât apărarea Vienei. Două zile mai târziu s-a aflat în capitala austriacă despre răscoala ungarilor conduși de palatinul Ungariei, contele Esdrași, cărora li se încredinșase apărarea Vagului. Sosirea la Viena a lui Enea Caprara și a contelui Montecuccoli n-a putut evita înfringerea. Unitățile comandate de Eugeniu de Savoia au fost distruse, iar celelalte au fugit din fața inamicului, așa că în cursul zilei de marți 13 iulie avangărzile otomano-tătare se îndreptau asupra capitalei imperiului austriac. Miercuri 14 iulie, otomanii au salutat orașul cu o canonadă de artilerie, iar Thököly cu oamenii săi devasta Moravia și jefuia Stiria.

Regele Poloniei, îndemnat de monseniorul Pallavicini, nunțiul papal la curtea sa, își anunță sosirea în fruntea unei armate. Electorii de Bavaria, Saxonia, Brandenburg seseau în jurul orașului greu încercat sau trimiteau detașamente militare pentru salvarea lui din fața groazniciei amenințări. Cardinalul Buonvisi, nunțiul papal pe lângă curtea imperială, punea la dispoziția apărătorilor suma de 100 000 florini trimisă de regele Portugaliei prin intermediul papalității, iar generalul prinț Starhemberg adopta măsurile de apărare. Confruntarea militară a fost extrem de dură în lunile iulie-august, iar la începutul lui septembrie otomanii au suferit cea mai mare înfringere militară din istoria lor de pînă atunci și au început retragerea într-o totală dezordine lăsînd pe cîmpul de luptă echipament, bani, răniți, morți. Valoarea bunurilor lăsate de turci pe cîmpul de luptă se cifra la 80 000 taleri.

În cele ce urmează, prezentăm cîteva fragmente, traduse în limba română *, care reliefează prezența și atitudinea procreștină a conducătorilor statelor românești.

1

[...] Prințul Transilvaniei a ajuns încă o dată în tabăra inamică. Chemat fiind cu insistență de Poartă, el s-a scuzat de fiecare dată (invocînd) diferite

* Traducerea a fost făcută de Ana-Cristina Halichias și Constantin Vlad.

motive. În cele din urmă, fiind din nou chemat de marele vizir în tabăra de sub (zidurile) Vienei, a trebuit să se supună, drept care, lăsându-și trupele lângă Giavarino, a venit cu câțiva oameni ai săi și, înfățișându-se în cortul marelui vizir, i-a dăruit acestuia o minunată caleașcă (îmbrăcată) în catifea roșie care a fost văzută trecând prin locurile înalte ale orașului, precum și suma de 25 000 monede ungurești de aur și, totodată, l-a rugat stăruitor să nu-l trimită cu oastea sa sub zidurile Vienei. Împlinindu-i-se rugămintea, i s-a poruncit să meargă înapoi spre Giavarino pentru a încercui și supraveghea această așezare și pentru a apăra zidurile ridicate de turci peste riul Raab. Prințul plecă într-acolo dar se opri după puțin timp deoarece îl ajunseseră din urmă turcii care fugeau de la Viena. Iar el se întoarse în țara sa printre primii.

O față bisericească, un preot, care l-a însoțit pe principele Transilvaniei la reședința sa, întrebat fiind de marele vizir de ce ținea un trimis al său permanent pe lângă regele Poloniei (cu care a avut întotdeauna bună înțelegere și prietenie), a mărturisit că principele a făcut aceasta numai pentru a iscodi, adunând știri despre acest rege în folosul Porții otomane. Preotul amintit a mai adăugat că principele s-a arătat foarte îndurerat văzând greutățile prin care trecea cetatea Vienei, deoarece își dădea seama că, de-ar fi căzut aceasta (în miinile turcilor) el ar fi ajuns să fie un fel de serv al lui Tekely, dacă acesta ar fi rămas stăpîn al Ungariei.

Arh. St. București, colecția Microfilme Italia, rola 67, c. 289, l. italiană (Biblioteca Nazionale di Napoli, ms. X.G.5, f. 81).

2

După ce ducele a obținut această victorie (Kloster Neuburg) și l-a alungat pe vrăjmaș din această parte, ba chiar din cetățuia mai sus amintită și-a continuat marșul către Corneuburg și a aflat că tătarii deja începuseră să dea foc (cetății) Entredorff unde totuși n-au fost decât puține case incendiate.

Și pentru că se silea să-l împiedice pe dușman să termine construcția noului pod, ducele a lăsat la Corneuburg regimentele croate ale lui Ladrone, Cheri și Ricciardi și pe acela de dragoni al lui Erbeville și imediat a străbătut acel colț de țară, împiedicându-i pe turci să treacă apa cu bărcile iar pe moldoveni și pe munteni de la lucrarea lor. El, cu restul de călăreți și-a continuat drumul și (la o vreme) s-a oprit pe înălțime pentru a se putea întâlni cu regele Poloniei. Turcii, crezînd că n-au putința de a-și termina podul, au părăsit lucrarea, iar marele vizir a chemat pe moldoveni și pe munteni în tabăra de sub (zidurile) Vienei pentru a sluji cu folos acolo.

Arh. St. București, colecția Microfilme Italia, rola 67, c. 300—301, l. italiană (Biblioteca Nazionale di Napoli, ms. X.G.5, f. 86).

3

[...] Apoi, marele vizir se linișți dar, pentru a-i opri pe dușmani să primească alte ajutoare, îi chemă pe ienicerii care-și continuau lucrările lor subterane și în locul acestora a trimis pe moldoveni și pe munteni, întorși de la construirea podului [...]

Arh. St. București, colecția Microfilme Italia, rola 67, c. 311 (Biblioteca Nazionale di Napoli, ms. X.G.5, f. 91).

4

[...] La mai multe zile după scăparea cetății Vienei din asediu, în apropiere de Kierzing și Schönbrun s-a găsit o cruce de stejar, înaltă de 17 picioare geometrice cu o inscripție în limba latină care va fi descrisă mai jos. Domnul Țării Românești a pus să fie făcută această cruce și așezată în același loc în care și-a avut cortul deoarece, fiind creștin, a vrut să facă știut că a fost adus cu sila în tabăra turcilor ca supus al acestora, dar în toate celelalte împrejurări s-a arătat a fi mai degrabă prieten decât vrăjmaș. El avea, se zice, un scutier sau apărător al unui cavaler și acest scutier fusese luat în prisoare de tătarii, dar principele îl răscumpăraseră. Acestuia, așadar, i-a redat libertatea cu condiția să se ducă la monsiurul episcop al Vienei, după eliberarea cetății, și să-l roage în numele lui să miruiască și să sfințească acea cruce întru pomenirea sa, pe același loc în care s-ar găsi. Mai înainte însă ca acest pomenit scutier

sau apărător să fi ajuns la episcop, acea cruce a fost găsită întimplător de o femeie care mergea după lemne tocmai prin acele locuri și care a dat-o vicarului general al episcopului. La porunca acestuia crucea a fost dusă în palatul episcopal. După puține zile, s-a întâmplat acolo sus-zisul scutier care înfățișă dorința principelui Țării Românești. Voia acestuia a fost adusă la cunoștința episcopului iar el, la rândul său, o prezentă împăratului. Voind a-i face pe plac principelui român, ei au pus să fie înălțată pomenita cruce în același loc în care a fost găsită. În partea de sus a crucii stă scris INRI. Dedesubt se află patru cercuri cu anumite semne sacre sau litere ce nu sînt cunoscute tuturor. La mijloc, adică la întretăierea brațelor crucii, se află chipul Sfintei Fecioare Maria și alte două cercuri, iar pe fiecare braț lateral (al crucii) se află litere sau semne sacre. Sub chipul Fecioarei este o acvilă încoronată, cu două capete, iar la mijloc un vultur mai mic.

Dedesubt sînt încrustate următoarele cuvinte :

*Crucis exaltatio est conservatio mundi. Crux decor ecclesiae. Crux custodia regum. Crux confirmatio fidelium. Crux gloria angelorum et vulnus demonum*¹.

După care cuvinte este trasă o linie sub care se pot citi următoarele :

*Nos Dei gratia Seruanus Cantacuzenus Valachiae Transalpinæ princeps, eiusdemque perpetuus haeres ac dominus nomine ereximus crucem hanc in loco quavis die deuotione populi honorato in perpetuum sui suorum memoriam tempore obsidionis Mahomettanæ a visirio Karâ Mustapha bassa Viennensis inferioris Austriae, mense septembris die primo anno 1683*².

La capătul crucii se află un cap de mort sub care sînt scrise cuvintele : *Viator memento mori*³ [...]

Arh. St. București, colecția Microfilme Italia, rola 67, c. 365—367, l. italiană, (Biblioteca Nazionale di Napoli, ms. X.G.5, f. 117—118).

5

[...] Transilvănenii, moldovenii și muntenii, deopotrivă cu tătarii, părăsindu-l pe marele vizir, s-au întors la casele lor, precum au făcut și turcii inspăimîntați de norocita izbîndă a oștilor creștine [...]

Arh. St. București, colecția Microfilme Italia, rola 67, c. 368, l. italiană (Biblioteca Nazionale di Napoli, ms. X.G.5, f. 119).

R É S U M É

L'auteur de l'article présente brièvement le contenu d'une chronique gardée à la Bibliothèque Nationale de Naples, qui se rapporte à la grande confrontation ayant eu lieu à Vienne pendant l'été de 1683 entre les armées ottomanes et chrétiennes.

En soulignant l'attitude favorable des princes regnants de Valachie et de Moldavie, ainsi que du prince de la Transylvanie, envers la lutte des chrétiens, l'auteur reproduit à la fin les fragments de la chronique qui témoignent de la présence et de l'attitude prochrétienne des princes qui gouvernaient les états roumains.

PR É C I S

The author of the article briefly presents the contents of the chronicle preserved in the National Library of Naples concerning the great contest that took place at Vienna in the summer of 1683 between the Ottoman and the Christian armies.

By pointing out the favourable attitude of the Wallachian and Moldavian hospodars towards the Christians struggle, the author gives at the end of his article the chronicle fragments that mirrored the presence and the pro-Christian attitude of the Romanian States hospodars.

¹ Slăvirea crucii este mîntuirea lumii. Crucea este podoaba bisericii. Crucea este pavăza regilor. Crucea este chezășia credinței. Crucea este măreție pentru îngeri și pierzanie pentru demoni.

² Noi Șerban Cantacuzino, din mila lui Dumnezeu principe al Valahiei Transalpine, moștenitor de-a pururi și domn numit al acesteia am înălțat, la 1 septembrie 1683, această cruce pe locul venerat în toată ziua de cucernicia norodului, întru veșnică pomenire de sine și a (oamenilor) noștri, în vremea impresurării Vienei din Austria Inferioară de către vizirul Kara-Mustafa pașa.

³ Călătorule, amintește-ți de moarte.